

CJBB84

Morfologie a korpus

8.00-9.30 G13

IV.

Rozcvička

- Alternance e/0 se objevuje v kořenu substantiva *pes* ale nikoli v kořenu substantiva *les*.
- Vzpomenete si na nějaký další případ kořene, který má strukturu CVC a V=e, které alternuje s 0?
- Vzpomenete si na příklady opačné?
- Jak byste vhodné příklady našli v korpusu?

[lemma=".e." & tag="N.*" & lc="..[auiyůe]"]

[lemma=".e." & tag="N.*" & lc=".e.[auiyůe]"]

Celkem: 42 položek (1 stránka)

	Filtr	lemma	Freq	
1	p / n	den	46133	
2	p / n	pes	10481	
3	p / n	zed'	7900	
4	p / n	ret	7692	
5	p / n	sen	7551	
6	p / n	lev	1717	
7	p / n	ves	1548	
8	p / n	lež	1091	
9	p / n	Lee	664	
10	p / n	kel	399	
11	p / n	šev	250	
12	p / n	veš	224	
13	p / n	rez	188	
14	p / n	len	156	
15	p / n	Dee	155	
16	p / n	Lea	147	
17	p / n	kel	147	

Celkem: 157 položek (4 stránky)

	Filtr	lemma	Freq	
1	p / n	les	14106	
2	p / n	řeč	5667	
3	p / n	jev	3853	
4	p / n	web	3585	
5	p / n	let	3223	
6	p / n	gen	3019	
7	p / n	led	2478	
8	p / n	keř	2130	
9	p / n	sex	1773	
10	p / n	řez	1237	
11	p / n	med	1223	
12	p / n	mez	1004	
13	p / n	pec	974	
14	p / n	meč	947	
15	p / n	set	774	
16	p / n	jed	721	
17	n / n	kec	581	

Epenetické e ve flexi substantiv typu *žena*

- Hláskové alternace jsou definovány jako pravidelné střídání hlásek (dvojic hlásek), na němž je založena alomorfie.
- Alternace provázejí jak tvoření tvarů slov (skloňování a časování), tak odvozování slov. Každý rodilý mluvčí ví, že chce-li po něm malé dítě „*leva*“, nežádá asi o bulharskou měnu, ale o plyšového mazlíčka, a pozná, že je chyba, raduje-li se dítě, že napadlo hodně „*sníhu*“.
- Přesto mu bude asi činit jisté potíže, položí-li mu dítě, které opraví, otázku proč?

V *Mluvnici současné češtiny* (Cvrček a kol. 2010: 172) čteme:

- „U **řady** jmen s kmenem zakončeným skupinou dvou nebo více souhlásek, např. *hra, kresba, látka, astra, ondatra*, se v genitivu plurálu do skupiny vkládá *e*: *her, kreseb, ...*“
- Tabulka, která následuje a která si „neklade nároky na úplnost“, obsahuje bohužel chyby (více Kosek – Křístek – Osolsobě – Ziková – Vojtová 2011).
- S ohledem na proklamativně korpusový charakter *MSC* se pokusíme o vlastní analýzu korpusových dat.

Jak získáme relevantní data pro výzkum alternací *0/e* u feminin skloňovaných podle vzoru *žena*?

- lemmata substantiv skloňovaných podle vzoru *žena*
- před koncovkou *-a* předcházejí alespoň dvě souhlásky
- tvary genitivu plurálu
- + vkladné *e*
- - vkladné *e*
- Lze formulovat pravidla, nebo je třeba znát tvar od každého lemmatu?

Hledání relevantních lemmat

Korpus: [syn2020](#)

Hledat v korpusu

syn2020

Pokročilý dotaz

[Vložit tag](#)

[Vložit 'within'](#)

[Klávesnice](#)

[Předchozí dotazy](#)

```
tag="NNF.*" & lemma=".*[bcčdd'fghjklmnňprřsšt'tvzž][bcčdd'fghjklmnňprřsšt'tvzž]a"
```

Filtrování

Pokročilý dotaz | Vložit tag | Vložit 'within' | Klávesnice | Předchozí dotazy

```
[tag="NNFP2|. *"]
```


TIP V dotazu CQL můžete vložit další řádek stisknutím klávesy Shift+ENTER ([další tip](#))

Upřesnit parametry

Rozsah hledání od: do:

Seznam

Celkem: 4 438 položek (89 stránek)

	Filtr	lc [lowercase word]	lemma_lc [lowercase lemma]	tag	Freq	
1	p / n	služeb	služba	NNFP2---A---	8833	
2	p / n	firem	firma	NNFP2---A---	7372	
3	p / n	podmínek	podmínka	NNFP2---A---	5815	
4	p / n	láték	látka	NNFP2---A---	4427	
5	p / n	desítek	desítka	NNFP2---A---	3839	
6	p / n	cest	cesta	NNFP2---A---	3645	
7	p / n	staveb	stavba	NNFP2---A---	3601	
8	p / n	otázek	otázka	NNFP2---A---	3457	
9	p / n	barev	barva	NNFP2---A---	3346	
10	p / n	voleb	volba	NNFP2---A---	3246	
11	p / n	buněk	buňka	NNFP2---A---	3225	
12	p / n	her	hra	NNFP2---A---	3197	
13	p / n	jednotek	jednotka	NNFP2---A---	2798	
14	p / n	hvězd	hvězda	NNFP2---A---	2533	
15	p / n	stovek	stovka	NNFP2---A---	2352	

. *ba

	Filtr	lc [lowercase word]	lemma_lc [lowercase lemma]	tag	Freq	
1	p / n	služeb	služba	NNFP2---A---	8833	
2	p / n	staveb	stavba	NNFP2---A---	3601	
3	p / n	voleb	volba	NNFP2---A---	3246	
4	p / n	tržeb	tržba	NNFP2---A---	1160	
5	p / n	skladeb	skladba	NNFP2---A---	803	
6	p / n	plateb	platba	NNFP2---A---	714	
7	p / n	vazeb	vazba	NNFP2---A---	703	
8	p / n	sazeb	sazba	NNFP2---A---	641	
9	p / n	maleb	malba	NNFP2---A---	493	
10	p / n	chodeb	chodba	NNFP2---A---	462	
11	p / n	hradeb	hradba	NNFP2---A---	395	
12	p / n	kreseb	kresba	NNFP2---A---	366	
13	p / n	hrozeb	hrozba	NNFP2---A---	308	
14	p / n	modliteb	modlitba	NNFP2---A---	271	
15	p / n	bomb	bomba	NNFP2---A---	271	
16	p / n	tužeb	tužba	NNFP2---A---	232	
17	p / n	novostaveb	novostavba	NNFP2---A---	199	
18	p / n	dřevostaveb	dřevostavba	NNFP2---A---	198	

n-filtr .*eb

Celkem: 9 položek (1 stránka)

	Filtr	lc [lowercase word]	lemma_lc [lowercase lemma]	tag	Freq	
1	p / n	bomb	bomba	NNFP2---A---	271	
2	p / n	vrb	vrba	NNFP2---A---	118	
3	p / n	katakomb	katakomba	NNFP2---A---	53	
4	p / n	plomb	plomba	NNFP2---A---	7	
5	p / n	colomb	colomba	NNFP2---A---	4	
6	p / n	korb	korba	NNFP2---A--1	2	
7	p / n	emb	emba	NNFP2---A---	2	
8	p / n	limb	limba	NNFP2---A---	1	
9	p / n	kolb	kolba	NNFP2---A---	1	

[tag="NNFP2.*" &
lemma=".*[bcčdd'fghjklmnňprřsštt'vzž]pa"]

Celkem: 23 položek (1 stránka)

	Filtr	lc [lowercase word]	lemma_lc [lowercase lemma]	tag	Freq	
1	p / n	lamp	lampa	NNFP2---A---	536	
2	p / n	pump	pumpa	NNFP2---A---	134	
3	p / n	ramp	rampa	NNFP2---A---	94	
4	p / n	žump	žumpa	NNFP2---A---	22	
5	p / n	chrp	chrpa	NNFP2---A---	15	
6	p / n	zácp	zácpa	NNFP2---A---	14	
7	p / n	olp	olpa	NNFP2---A---	7	
8	p / n	pulp	pulpa	NNFP2---A---	5	
9	p / n	výsep	výspa	NNFP2---A---	5	
10	p / n	alp	alpa	NNFP2---A---	4	
11	p / n	aromalamp	aromalampa	NNFP2---A---	4	
12	p / n	pamp	pampa	NNFP2---A---	4	
13	p / n	škarp	škarpa	NNFP2---A---	4	
14	p / n	culp	culpa	NNFP2---A---	4	
15	p / n	šerp	šerpa	NNFP2---A---	4	

[tag="NNFP2.*" &
lemma=".*[bcčdd'fghjklmnňprřsštt'vzž]va"]

	Filtr	lc [lowercase word]	lemma_lc [lowercase lemma]	tag	Freq	
1	p / n	barev	barva	NNFP2---A---	3346	
2	p / n	vrstev	vrstva	NNFP2---A---	1741	
3	p / n	rezerv	rezerva	NNFP2---A---	454	
4	p / n	výzev	výzva	NNFP2---A---	417	
5	p / n	bitev	bitva	NNFP2---A---	296	
6	p / n	larev	larva	NNFP2---A---	259	
7	p / n	jizev	jizva	NNFP2---A---	168	
8	p / n	konzerv	konzerva	NNFP2---A---	148	
9	p / n	želv	želva	NNFP2---A---	136	
10	p / n	kotev	kotva	NNFP2---A---	102	
11	p / n	kurev	kurva	NNFP2---A---	40	
12	p / n	salv	salva	NNFP2---A---	27	
13	p / n	pitev	pitva	NNFP2---A---	27	
14	p / n	mrav	mrva	NNFP2---A---	23	
15	p / n	brv	brva	NNFP2---A---	20	
16	p / n	břitev	břitva	NNFP2---A---	12	
17	p / n	bulev	bulva	NNFP2---A--1	8	
18	p / n	odezev	odezva	NNFP2---A---	8	

[tag="NNFP2.*" &
lemma=".*[bcčdd'fghjklmnňprřsštt'vzž]ma"
]

Celkem: 34 položek (1 stránka)

	Filtr	lc [lowercase word]	lemma_lc [lowercase lemma]	tag	Freq	
1	p / n	firem	firma	NNFP2---A---	7372	
2	p / n	forem	forma	NNFP2---A---	1944	
3	p / n	norem	norma	NNFP2---A---	1270	
4	p / n	reforem	reforma	NNFP2---A---	521	
5	p / n	farem	farma	NNFP2---A---	350	
6	p / n	šelem	šelma	NNFP2---A---	302	

kulma

- Kvalita profesionálních žehliček a **kulm** na vlasy je vysoká a předčí celou řadu renovovaných výrobců a to za rozumnou cenu!
- Nabízíme elektro spotřebiče typu konvic , konvektomatů , sendvičovačů , topinkovačů , ale i vysavačů , žehliček , **kulem** , nejrůznějších kulmofénů , aj.

[tag="NNFP2.*" &
lemma=".*[bcčdd'fghjklmnňprřsštt'vzž]ka"]

	Filtr	lc [lowercase word]	lemma_lc [lowercase lemma]	tag	Freq	
1	p / n	podmínek	podmínka	NNFP2---A---	5815	
2	p / n	láték	látka	NNFP2---A---	4427	
3	p / n	desítek	desítka	NNFP2---A---	3839	
4	p / n	otázek	otázka	NNFP2---A---	3457	
5	p / n	buněk	buňka	NNFP2---A---	3225	
6	p / n	jednotek	jednotka	NNFP2---A---	2798	
7	p / n	stovek	stovka	NNFP2---A---	2352	
8	p / n	myšlenek	myšlenka	NNFP2---A---	2230	
9	p / n	stránek	stránka	NNFP2---A---	2046	
10	p / n	složek	složka	NNFP2---A---	1963	
11	p / n	značek	značka	NNFP2---A---	1861	
12	p / n	bank	banka	NNFP2---A---	1830	
13	p / n	desek	deska	NNFP2---A---	1751	
14	p / n	dívek	dívka	NNFP2---A---	1699	
15	p / n	vzpomínek	vzpomínka	NNFP2---A---	1610	

. *nka

- ... podobě různých druhů často speciálních vánočních šunk, salámů , paštik ...
- ... Do slánek se běžně k soli přidává i rýže ...

[tag="NNFP2.*" &
lemma=".*[bcčdd'fghjklmnnřsštt'vzž]na"]

	Filtr	word	lemma	Freq	
1	p / n	vln	vlna	1143	
2	p / n	elektráren	elektrárna	906	
3	p / n	pojišťoven	pojišťovna	862	
4	p / n	prodejen	prodejna	574	
5	p / n	knihoven	knihovna	539	
6	p / n	dílen	dílna	479	
7	p / n	skvrn	skvrna	477	
8	p / n	továren	továrna	410	
9	p / n	tiskáren	tiskárna	378	
10	p / n	kaváren	kavárna	375	
11	p / n	koupelen	koupelna	272	
12	p / n	beden	bedna	247	
13	p / n	šaten	šatna	243	
14	p / n	pokladen	pokladna	190	

horna

(<https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=horna>)

- ... *proloženo jedenácti duetty dvou **horn**, které složil velehradský cisterciácký mnich Christian Hirschmentzel (žijící v létech 1638 až 1703) ...*
- *za doprovodu zpěvu a zvuku typických , dlouhých alpských **horn** .*
- *řetí věta začíná fanfárovým sólem tří **horen**.*

IJP (i další příručky)

Skloňování ženských jmen vzoru „žena“ – 2. p. mn. č. (

1 Obecné poučení

2 Vkladné -e-

2.1 Jednoslabičná slova

2.2 Víceslabičná slova

2.2.1 Víceslabičná slova se skupinou alespoň tří souhlásek

2.2.2 Víceslabičná jména se skupinou dvou souhlásek

3 Krácení kořenové samohlásky

ALE Ziková dokazuje

- závislost +/- alternace 0/e u feminin na rozdílu morfémové stavby substantiva, a to tak, že je-li souhláskový klastr heteromorfémový, pak je alternace obligatorní (***bran-ka / bran-ek***), je-li tautomorfémový, pak obligatorní není (***bank-a / bank***)
- dále ukazuje rozdíl mezi alternací 0/e u feminin a e/0 u maskulin, a sice v případě, klastru končícího na slabikotvorné *r,l*. Poukazuje na to, že zatímco u maskulin před nulovou koncovkou může stát slabika s likvidou (např. ***hadr***), u feminin tomu tak není (***hadra*** a gen. pl. je pouze ***hader***, stejně tak ***cihel, model, ...***)

DÚ:

Variantní tvary s epentetickým e ve flexi substantivních neuter (6. 4. 2022)

- Chovají se neutra stejně jako feminina?
- Pokuste se najít v korpusu data, která potvrzují/vyvracejí tuto hypotézu.
- Formulujte dotaz, kterým vyhledáte substantiva feminina skloňovaná podle typu *žena*, která obligatorně krátí dlouhou kořenovou samohlásku v genitivu plurálu a někdy i v I. sg. a DLI pl. (příklad *brána*, *síla*, *houba*, ...).